

KANNANOTTO 9.5.2019

Ihmisoikeusjärjestöt: Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi järjestelmälliseksi

Ihmisoikeustyötä tekevät järjestöt vaativat tulevalta hallitukselta perus- ja ihmisoikeusvaikutusten järjestelmällistä arviointia kaikessa lainvalmistelussa sekä päätöksenteossa. Tällä hetkellä arviointi on sekä määrältään että laadultaan riittämätöntä. Myös valtion talousarvion valmistelussa on huomioitava perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat.

Perus- ja ihmisoikeudet ovat yksilölle erityisen tärkeitä oikeuksia. Ihmisoikeudet ovat yleismaailmallisissa (YK:n ihmisoikeussopimukset) tai alueellisissa (Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukset) ihmisoikeussopimuksissa turvattuja tärkeitä oikeuksia. Perusoikeudet ovat perustuslaissa turvattuja oikeuksia.

Perus- ja ihmisoikeudet eivät toteudu itsestään. Niitä tulee aktiivisesti ja jatkuvasti toimeenpanna ja edistää. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaan tämä on valtion velvollisuus. Myös Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. **Kaikkien politiikkatoimien järjestelmällinen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi on tärkeä osa perus- ja ihmisoikeuksien toimeenpanoa.**

Arviointia varten tarvitaan monipuolista tietoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Valtion on taattava resurssit tätä tiedontuotantoa varten. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointiin tulee kehittää myös indikaattoreita. Perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi on lisättävä hallituksen esitysten laatimishetkiin. Lisäksi tarvitaan järjestelmällistä perus- ja ihmisoikeuskoulutusta viranhaltijoille kaikilla hallinnon tasoilla.

Ihmisoikeustyötä tekevät järjestöt painottavat, että perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin merkitys on tunnistettava myös hallitusohjelman valmistelussa ja sisällössä. Hallitusohjelman linjaukset on aiemmin tehty yleensä ilman, että niiden perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia olisi selvitetty. Hallitusneuvotteluissa tehtyjen poliittisten linjausten jälkeisessä valmistelussa vaikutusten arviointi jää usein heikoksi.

Järjestöt korostavat, että hallitusohjelmassa ei pidä tehdä sellaisia sitovia linjauksia, joiden perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia ei ole tunnistettu. Turvapaikanhakijoiden oikeusturvan heikennykset sekä sosiaalietuuksien leikkaukset ja indeksijäädätykset ovat esimerkkejä ihmisoikeuksien heikentämisestä viime hallituskaudella. Tarkemmat sisällölliset linjaukset tulee jättää tehtäväksi vasta sitten, kun perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi on toteutettu.

Tulevan hallituksen on ohjelmassaan sitouduttava vahvasti ihmisoikeuksiin. Edellinen eduskunta ilmaisi tukensa joka hallituskaudella tehtävälle perus- ja ihmisoikeuksien toimintaohjelmalle. Toimintaohjelma on osa prosessia, jolla luodaan jatkuvuutta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen Suomessa. Ei riitä, että ohjelmassa listataan jo olemassa olevat lainsäädäntö- ja muut hankkeet vaan Suomi tarvitsee kunnianhimoisemman ja tavoitteellisemman ohjelman tulevaksi hallituskaudeksi.

Lisätietoja:

- Jutta Keski-Korhonen, vaikuttamistoiminnan päällikkö, p. 050 3775040

- Heli Markkula, vaikuttamistyön päällikkö, Ihmisoikeusliitto, p. 044 7389120
- Esa Iivonen, lasten oikeuksien johtava asiantuntija, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, p. 050 4111562
- Niina Laajapuro, ihmisoikeustyön johtaja, Amnestyn Suomen osasto, p. 044 5554911

Kannanotossa ovat mukana seuraavat järjestöt:

Amnesty International Suomen osasto

Ensi- ja turvakotien liitto

Ihmisoikeusliitto

Kehitysvammaisten Tukiliitto

Kehitysvammaliittok

Kuurojen Liitto

Kynnys

Lastensuojelun Keskusliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mielenterveyden keskusliitto

Naisasialiitto Unioni

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry

Pakolaisneuvonta

Pelastakaa Lapset

Seta

Suomen Mielenterveysseura

Suomen Punainen Risti

Suomen UNICEF ry

Trasek

Vammaisfoorumi

Väestöliitto